

Животопис др Радослава Грујића (1878–1955)

У време одржавања знаменитог Берлинског конгреса и признавања Кнежевине Србије као суверене државе, рођен је у учитељској породици Радослав Грујић, 29. јуна 1878. године, у тада аустроугарском пограничном граду Земуну. Основну школу и реалку похађао је у родном месту до 1895, а затим је у центру српске духовности – Сремским Карловцима – завршио Богословију 1899. године. Оженио се Милицом и био рукоположен за свештеника, односно парохијског помоћника при храму Свете Тројице, тзв. Горњој цркви у Земуну, где је старешина био чувени српски историчар и публициста прота Димитрије Руварац (1842–1931). Тежећи да усаврши своја знања, Грујић је 1900. године положио професорско-катихетски, а наредне године и стручно-парохијски испит. То му је омогућило да 1904. године добије службу катихете у Великој гимназији у Бјеловару, тако да је за собом оставио суморне године заједничког живота у дому Руварца, који је био познат као строг учитељ. Током 1906. године написао је веома запажен истраживачки рад *Како се њосћујало са српским молбама на двору ћесара австријској њоследње њодине живојиа њатиријарха Арсенија III Чарнојевића*. До које мере је Грујић био жељан знања показује нам његова истрајност да упоредо са новим запослењем испрва у Бечу студира права до 1908, када је одбранио државни испит са римским, канонским и словенским правом, а затим у Загребу настави студије на Филозофском факултету, који је завршио 1911. и где је касније докторирао 1919. године. У Бјеловару је Грујић почео да сакупља грађу и изворе о историји српског народа у Славонији и Угарској, те је за седам година објавио чак 69 научних радова.

Међу овим делима најзначајније је било *Ањолоњија српској народа у Хрвајтској и Славонији и њењових њлавних одележја*, које је Радослав Грујић написао 1909, за рекордно време, као одговор државном тужиоцу поводом оптужнице подигнуте против педесет тројице угледних Срба на тзв. Велеиздајничком процесу. То је био процес монтиран од

стране аустроугарских државних власти у Загребу, усмерен против чланова Српске самосталне странке, која је заједно са Хрватском странком права чинила Хрватско-српску коалицију, са већинском снагом у Хрватском сабору. Оптуженима је на терет стављена завера – да су у сарадњи са Краљевином Србијом припремали уједињење Јужних Словена у заједничку државу, односно намеравали да разбију Аустроугарско царство. Осим тежње Беча да унесе раздор у Хрватско-српску коалицију, у позадини Велеиздајничког процеса стајала је анексија Босне и Херцеговине из 1908. године, која је у српском народу подстакла велико незадовољство и претила да изазове кризу европских размера. Измишљањем антидржавне завере у коју је наводно била уплетена Краљевина Србија требало је створити ваљане изговоре и наћи оправдање за наметнуту анексију. Велеиздајнички процес трајао је седам месеци, а одбрана коју је водио Хинко Хинковић (1854–1929) и коју је подржавао професор Томаш Масарик (1850–1937), каснији председник Чехословачке, суштински је доказала невиност оптужених. Па ипак, и поред великог публицитета процеса у европској јавности, оптужени су проглашени кривима 6. октобра 1909. године и осуђени на 173 године робије. Нешто касније осуђени су били помиловани, а Грујићево деловање у доказивању невиности српских првака било је тек почетак његовог трновитог пута, током којег се он у потпуности посветио борби за опстанак српског народа и очување његове историје, културе, традиције и духовности.

Аустроугарске власти нису заборавиле патриотску делатност Радослава Грујића, тако да су га по избијању Првог светског рата 1914. године ухапсиле и утамничиле под оптужбом за велеиздају. Лошег здравља, наредне године пуштен је из затвора и интерниран у кућни притвор, па по казни упућен у Госпић. После двогодишњег одсуства Грујић се вратио у Бјеловар, да би 1919. године био позван у Београд, где је накратко постављен за професора у Другој београдској гимназији, те именован за професора црквено-народне историје у Богословији Свети Сава. У то време написао је *Историју хришћанске цркве* (1920), у чијем је првом тому обрадио прошлост старе и савремене хришћанске цркве, а у другом Српске православне цркве (СПЦ). Крајем 1920. Грујић је био упућен у Скопље за професора националне историје на Филозофском факултету, где је провео најплодније године свог живота – био је два пута биран за декана овог факултета, 1930–1933. и 1935–1937, основао је Скопско научно друштво 1921. и био његов председник до 1937, од 1925. покренуо је и уређивао *Гласник Скопској научној друштва*, који се сврстава међу најбоље југословенске научне часописе између два светска рата, а био је и иницијатор издавања *Зборника*

за историју Јужне Србије и суседних земаља. Поред тога, 1921. је основао Музеј Јужне Србије у Скопљу и био његов дугогодишњи управник. У њему је, између осталог, плански сабрао и изложио копије фресака из српских манастира и макете средњовековних српских цркава. Значајна је и његова филантропска делатност, коју је испољио тако што је при факултету у Скопљу 1921. године установио Дом за сиромашне студенте, којим је потом председавао.

Др Радослав Грујић је 1927. године предводио археолошка ископавања остатака цркве Светих Арханђела код Призрена, задужбине српског цара Стефана Уроша IV Душана Немањића, познатијег као цар Душан Силни (око 1308–1355), те мање цркве посвећене Светом Николи и конака уз бедеме поред Бистрице. Том приликом окривени су земни остаци овог изузетног владара, које је Грујић касније донео у Београд и чувао у строгој тајности. Из описаног периода датира и Грујићево познанство са немачким бароном Јоханом Албрехтом фон Рајсвицем (Johan Albrecht von Reiswitz), који је био професор балканологије у Берлину и писац запажене књиге *Belgrad–Berlin, Berlin–Belgrad: 1866–1871*, у којој је истражио продор пруских интереса на Балкан. Овај учени немачки аристократа, са нескривеним симпатијама према српском народу и његовој историји, са супругом Гретом је био Грујићев гост током боравка у Јужној Србији, данас БЈР Македонији. Према сачуваној анегдоти, Грујић је брачни пар повео у обилазак манастира Лесново, задужбину српског деспота Јована Оливера (око 1310–1356), у којој су могли да виде величанствену фреску цара Душана Силног са ореолом и жезлом у облику двоструког крста. Овај доживљај је оставио толико упечатљив утисак на барона Рајсвица да је одлучио да, уколико му супруга роди сина, свом наследнику надене име – Роберт Душан Оливер.

Током 17 година проведених у Скопљу др Радослав Грујић је написао низ значајних научних радова, од којих се посебно издвајају: *Средњовековно српско њарохијско свешћенство* (1922), студије под групним називом *Проблеми историје Карловачке Митрополије* (1929), у којима је пружио велики допринос проучавању црквено-политичке историје Срба у Војводини, *Пакрачка епархија* (1930), у којој је описао борбу српског народа за туђе интересе и његово постепено нестајање са тих простора, *Пећки њаџријарси и карловачки митрополијци у XVIII веку* (1931), као и *Скојска митрополија* (1935), у којој је изложио историју ове важне епархије. Веома значајно било је Грујићево суделовање у писању одредница из црквене историје за потребе *Народне енциклопедије* чувеног српског историчара и енциклопедисте Станоја Станојевића (1874–1937), чиме је створио основу за писање свеобухватне

историје Српске православне цркве, коју је по његовој смрти уобличио историчар Ђоко Слијепчевић (1907–1993). Требало би истаћи да је Грујићево деловање у Скопљу, у којем су постојали изражени политички и национални антагонизми, било драгоцено, јер је према сведочењу савременика са јединственим даром успевао да „стиша хаос и организује научни живот”, односно да од учмале и заостале средине створи интернационални научни центар. Како га описује познати историчар уметности Светозар Радојчић (1909–1978) – „Грујић је био свестран истраживач оспособљен да изучава разне врсте извора и уметничких споменика, он је био поуздани читач оригинала: повеља, рукописа и натписа, био је пажљиви описивач камене пластике, предмета примењене уметности и, изнад свега, искусан истраживач старе српске рукописне и штампане књиге”.

Свети архејерејски синод СПЦ упутио је 1937. године позив др Радославу Грујићу да постане редовни професор на Катедри за историју Српске православне цркве на Богословском факултету Београдског универзитета. Тиме је био окончан скопски период у Грујићевом раду и започело „доба голготе”, у којем је овај јединствени научник био стављан пред највећа животна искушења. Исте године преминула му је супруга Милица, а бригу о њему преузела је његова сестра Даринка, која је била учитељица. Осим професуре, Грујић се прихватио и рада на обнављању Музеја Српске православне цркве, који је био смештен у Конаку кнегиње Љубице. При томе, он је, као управник, Музеј СПЦ уређивао тако да ова установа постане институција од научног и друштвеног кредибилитета, а не ризничар блага прекривеног прашином. Осим прикупљања експоната за музејску збирку, Грујић је вршио и систематско евидентирање црквено-уметничких предмета у земљи и иностранству, а заједно са протојерејем Лазаром Мирковићем боравио је 1937. године у Румунији и Мађарској, где су регистровани најзначајније српске споменике и друге уметничке вредности. Почетком 1940. набављене су витрине за излагање музејских експоната, али је отварање сталне поставке, планирано за октобар 1940, било одложено због заоштравања прилика унутар југословенског друштва уочи издијања Другог светског рата. У светлости описаног, данас се чини још увек актуелном Грујићева мисао да „музеј живи животом српског народа”, те да „каква буде позиција народа таква ће бити и судбина музеја”. Током 1939. из штампе су изашла и два значајна Грујићева дела – монографија *Сѣарине манастира Ораховице* и студија *Духовни животи Срба у Војводини до Велике сеобе 1690. године*, у оквиру монументалног зборника *Војводина*, на којем су још сарађивали угледни научници Никола Вујић, Филарет Гранић, Петар Скок, Јован

Радонић, Младен Лесковац и Милан Кашанин. Објављивање другог тома наведеног остварења, у целости, омело је избијање рата¹, а касније се Српско библиографско друштво постарало да Грујићева студија *Духовни животи* буде објављена. Др Радославу Грујићу је 1939. године указана велика част када га је Српска краљевска академија, данас Српска академија наука и уметности (САНУ), примила за свог дописног члана. Иако није дочекао да постане редовни члан САНУ, Грујић је био члан Матице српске, Матице хрватске, Матице словачке, почасни члан Студентског историјског друштва у Београду, сарадник Српског географског друштва и Југословенског историјског друштва, као и учесник бројних међународних научних скупова.

Без објаве рата, у операцији са тајним називом Страшни суд, немачка авијација је у зору 6. априла 1941. године почела бомбардовање отвореног града Београда, престонице Краљевине Југославије. Том приликом у потпуности је изгорела зграда Народне библиотеке на Косанчићевом венцу, са око 300.000 књига и мноштвом средњовековних списа непроцењиве вредности. Видевши како се из правца библиотеке вије густ дим, Грујић се уплашио да је погођен Музеј СПЦ, који се налазио у близини, и упркос ваздушној опасности пожурио да спасава шта се спасити могло. Када је стигао на лице места и схватио да је уместо Музеја СПЦ уништена Народна библиотека, а са њом позамашан део српске културе и историје, почео је из пламена да извлачи остатке књига, те су жандарми морали да га у томе спречавају како не би погинуо. Нажалост, био је то тек почетак српског страдања, којем је Грујић био невољни сведок. По уласку немачких окупационих власти у Београд Грујић је бдео над драгоценим експонатима Музеја СПЦ, страхујући да би могли бити покрадени или уништени, посебно када су немачки официри правили пијанке и баханалије у оближњој згради Патријаршије како би понизили Српску православну цркву. Тако је сачувано дирљиво сведочанство да је током једанаест серија „савезничког”, англоамеричког бомбардовања Београда 1944. године, од којих су најгора била 16. и 17. априла, на православни Ускрс, Грујић легао на ковчег у којем су се чувале славне Српске привилегије царског дома Хабзурговаца, у Музеју СПЦ, како би их заштитио.

Страдање и патње српског народа у нацистичкој творевини Независној Држави Хрватској (НДХ) и другим окупираним крајевима Краљевине Југославије дубоко су погађале др Радослава Грујића, који се ангажовао на прихватању и збрињавању избеглица, залагао се за

¹ Репринт овог капиталног дела изашао је готово седам деценија касније: *Војводина I-II*, Прометеј, Нови Сад 2008.

спасавање живота недужних људи заточених у логорима и настојао да се склоне и сачувају бројне црквено-уметничке драгоцености. Када је до њега 1942. године допро анонимни глас из Сремске Митровице да су усташе у фрушкогорским манастирима оскрнавиле мошти Срба светитеља, које су вековима биле брижљиво чуване и са великом пажњом монаха ношене у народним сеобама и збеговима, знао је да је неопходно дићи узбуну и брзо деловати како би се светиње сачувале. У питању су биле мошти Св. Стефана Штиљановића у манастиру Шишатовач, Св. Бранковића – Св. деспота Ђорђа Бранковића (монах Максим) и његових родитеља Преподобне мајке Ангелине и слепог Стефана Бранковића у манастиру Крушедолу, Св. цара Уроша у манастиру Јазак и Св. кнеза Лазара у манастиру Бешеново, које су окупатори понижавајуће разбацали по поду манастирске цркве, крадући ћивоте опточене племенитим металима и другим драгоценостима. Грујић се одмах сетио свог пријатеља барона Рајсвица, тада немачког мајора који је водио Одељење за заштиту споменика културе и личним залагањем од девастације штитио велелепни Музеј кнеза Павла, чији је директор био Милан Кашанин (1895–1981), а асистент-волонтер Дејан Медаковић (1922–2008). Анегдота казује да је пред својим пријатељем Грујић пао ничице и са склопљеним рукама га молио да учини све како би спасао највеће српске светиње. Барон Рајсвиц, осведочени пријатељ Срба, отворени противник усташа и скривени непријатељ нацизма, дао је све од себе да од шефа окупационе војне управе др Харалда Турнера (1891–1947) издејствује дозволу да се свете мошти сакупе и пренесу у Београд. У Земуну су обезбеђени камион и мртвачки сандуци истесани од грубих чамових дасака, те је екипа састављена од барона Јохана Албрехта фон Рајсвица, др Радослав Грујића и археолога и кустоса Музеја кнеза Павла др Миодрага Грбића (1901–1969) покупила у наведеним манастирима свете мошти. Сачуване су и оштећене хаљине Св. кнеза Лазара, као и непроцењива Јефимијина *Похвала кнезу Лазару*. Потом су свете мошти допремљене до Руме, где је по протоколу – какве ли ироније – почасни батаљон хрватске војске салутирао српским владарима на њиховом путу у нову емиграцију, те су оне укрцане на воз и допремљене у Београд. Са великим поштовањем светиње је дочекала целокупна влада генерала Милана Недића (1878–1946) и велика маса људи, међу којима су били и ђаци из бројних школа, тако да је образован почасни шпалир кроз који су свете мошти биле пренете до Саборне цркве, око које су опходиле три пута, а затим су унесене и смештене испред иконостаса.

Иако је Радослав Грујић учинио подвиг вредан сваког дивљења и заслужио неизмерну захвалности будућих српских нараштаја, био

је то тек почетак његове животне драме. На измаку 1944. године Суд части Универзитета у Београду, под редним бројем 1, затражио је да др Радослав Грујић у року од три дана достави изјаву о својој делатности током рата, коју је потписао др Јован Томић. У свом одговору од 15. децембра 1944. године Грујић је био приморан да доказује како „ни-када, ни пре рата, као ни током окупације није учинио ништа што би могло бити на штету части, угледа и интереса народа уопште, а уни-верзитета посебно”. Но пресуда је донета и по њој је Грујић био срам-но оптужен да је „за време окупације окупаторовом министру Јонићу послао низ извештаја и предлога за Српски циљни план” и то: за орга-низацију Завода српске православне културе, за организацију Завода за упоредно проучавање религије и философских система, за организа-цију Одбора за попис и опис старих српских рукописа, за организа-цију Одбора за старе штампане књиге, за организацију Одбора за ре-гистровање и опис уништених српских националних драгоцености за време Другог светског рата, за организацију Одбора за биографи-ју Светог Саве, за организацију Одбора за издавање извора историје Српске цркве, за организацију Одбора за историју Српске цркве, за организацију Теолошког факултета, затим да је „био члан тзв. факул-тетске матице, да је био на пријему код Нојербаха после прославе све-чаног отварања од окупатора реорганизованог Универзитета и да је за време окупације спремио за Коларчев универзитет и окупаторску ра-дио-станицу два предавања 'Основи Српског национализма' и 'Приви-легије немачких владара Српском народу од XVI до XVIII века’”. На крају је закључено да „се из свега изложеног види да је активност др Грујића за време окупације била велика”. Узалудан је био Грујићев по-кушај да на ове оптужбе одговори како је „осећао снажан императив целог свог духовног бића, да нашем тешко унесрећеном народу и Уни-верзитету, и у најтежим временима под бездушним окупатором, тре-ба пружити бар онолико духовног освежења и ободрења колико се то, према приликама буде дало”. Суд части наведено образложење није ува-жио и 3. априла 1945. донета је одлука да се „др Радослав Грујић, про-фесор Теолошког факултета, казни удаљавањем са Универзитета”, што су потписали Иван Томић, Павле Савић (потоњи председник САНУ), Петар Матић, Борислав П. Стевановић, Ст. Ђелино, Радомир Алек-сић, Милка Радоичић, Д. Недељковић, Т. Бунушевац и Ђ. Николић. Међутим, то није био крај комунистичком идеолошко-политичком обрачуна са Грујићем, јер је одлуком Одбора IV насеља НО рејона 1. септембра 1945. године био „лишен српске националне части и ста-вљен на листу ратних злочинаца”.

Како сведочи познати историчар књижевности др Војислав Ђурић (1912–2006) – „Грујић је био човек изгубљене националне части коме су били забрањени сви јавни наступи, није имао право гласа. Та неправда га је дубоко ранила, тешко је то одболовао. Сачувао је ведар дух захваљујући својој природи и богословском образовању.” Могуће да је Грујићу једину сатисфакцију могло пружити сазнање да су се на списку интелектуалаца које је Партија намеравала да прокаже, а који је саставио др Душан Недељковић, некадашњи Грујићев сарадник из Скопља и каснији проректор Београдског универзитета и академик, налазили још и Перо Слијепчевић, Миленко Филиповић, Никола Радјочић, Јован Ердџановић, Душан Ј. Поповић, Никола Поповић и други. Чак и у тако суморним тренуцима Грујић је остао свестан важности мисије да се сачува прошлост српске цркве и народа, тако да је предложио црквеној управи да од државних органа затражи да се са подручја бивше НДХ у Београд врати све културноисторијско благо које је током рата однето из српских цркава и манастира, што је Свети архијерејски синод одобрио. На себе је Грујић преузео сложен посао да сачини елаборат о начину регистровања и враћања однетих црквено-уметничких и других историјских предмета, а за кратко време је, боравећи у загребачким музејима и установама, извршио индентификацију и попис опљачканих српских драгоцености. Но његовој делатности се успротивио Комитет за културу и уметност при влади ФНР Југославије, који је донео одлуку да се „Српској православној цркви имају предати само културно-историјски и други предмети Српске православне цркве, манастира и другог, који су однесени са територије НР Србије и њених области (Војводина), а сада се налазе похрањени у Загребу”, односно закључено је да „предмети са територије НР Хрватске имају остати на истом подручју”. Из Загреба су априла 1946. године за Београд возом транспортоване црквене реликвије, стари рукописи, ретке књиге и други вредни предмети, од којих су иконостаси враћени матичним црквама, док је већина донетог материјала депонована у зграду Патријаршије. Па ипак, остаје болна чињеница да је током Другог светског рата из Србије било изнето четрдесет вагона драгоцености, а да је у описано доба враћено свега једанаест вагона пописаних старина. Остаје нам само да нагађамо да ли је нестало културно и духовно благо српског народа нетрагом уништено, распродато на светским аукцијама и краси приватне колекције, или је вешто скривено у државним и црквеним архивама стране провенијенције.

Послератне године Грујић је махом провео у Музеју српске православне цркве, који је одлуком нове државне власти био исељен из Конака кнегиње Љубице и склоњен у зграду Патријаршије, као и у

Патријаршијској библиотеци. Повремено је одлазио у САНУ, у Археолошки институт, док га је на месту управника Музеја СПЦ, који је поново отворен за јавност 1954. године, 1948. наследио професор Светозар Ст. Душанић. Своју имовину, односно драгоцену збирку од око 9.000 различитих рукописних књига, старих штампаних књига, периодике и публицистике, архивске грађе, научне и рукописне грађе, старина, цртежа, фотографија и другог Грујић је за живота поклонио Српској православној цркви. Међутим, по Грујићевој смрти партијске власти су покушале да оспоре овај поклон, настојећи да вредне предмете похране у државним институцијама, што је спречила његова сестра Даринка, која је била легитимни наследник и гајила дубоко поштовање према последњој вољи дародавца. Данас се о Грујићевој збирци са посебном пажњом брину кустоси Музеја СПЦ, а један њен део, сачињен углавном од старих и ретких књига, покрива зидове собе у којој је он последњих година живота стрпљиво пребројавао и записивао драгоцености фрушкогорских манастира. Држан под присмотром и праћен куда год би пошао од стране агената УДБ-е, Грујић је изненада преминуо 25. маја 1955. године на Хвару, у хотелу „Палас”, где је отишао на одмор и лечење. Како је требало за кратко време сакупити велику своту новца да би се Грујићево тело пренело за Београд, захваљујући залагању његовог пријатеља, историчара уметности и каснијег председника САНУ Дејана Медаковића, о случају је хитно обавештен Његова светост патријарх српски Викентије (1890–1958), који је лично сносио погребне трошкове. Др Радослав Грујић сахрањен је 1. јуна 1955. године на Новом гробљу у Београду, а опело је служио патријарх Викентије са 12 свештеника и два ђаконa и уз присуство десет епископа. У организацији Музеја Српске православне цркве земни остаци др Радослава Грујића и његове супруге Милице пренети су 11. новембра 1992. године у манастир Гргетег, где данас у миру почивају.

Истражујући и сакупљајући делиће мозаика изванредне и јединствене личности др Радослава Грујића, међу његовим узвишеним делима која остају да трају за вечност потребно је истаћи и једну тајну коју је он пред крај живота поверио академику Дејану Медаковићу. У свом радном столу годинама је скривао кутију са земним остацима српског цара Душана Силног, које је откопао у Св. Арханђелима још 1927. године и чувао их како би их представио српском народу у неким бољим временима. По одлуци Светог архијерејског синода СПЦ и уз благослов Његове светости патријарха Германа (1899–1991), цареви посмртни остаци су 1965. свечано пренети из Патријаршије у цркву Св. Марка на Ташмајдану и положени у њивот уз јужни зид на почасно место, где се и данас налазе. Све то, а вероватно још много

тога што није остало забележено, за живота дугог 77 година успео је да учини др Радослав Грујић, од милоште звани Попица. Он није био класични кабинетски историчар, већ свестрани научни радник са изузетним организаторским способностима, који је у размишљањима и чињењу ишао испред свог времена. Први свој научни рад Грујић је објавио још 1899, а последњи 1955. године, при чему се њихов број процењује на око 270, не рачунајући ту преко 500 чланака публикованих у *Народној енциклопедији*. Од тога је највећи број истраживања спровео из тематике Српске православне цркве (око 120), српске историје средњег и новог века (око 50), из археологије и историје уметности (око 40), док се у осталим радовима бавио питањима просвете, штампарија, сељаштва, а ту су и бројни прикази и полемике. Мали растом и осетљив на лоше вести, био је то човек храброг и племенитог срца, увек уредан и пун добротe и смирености. Блиски пријатељи су код њега уочавали три доминантне особине – ученост, жељу да свакоме помогне, посебно младима, и поштовање личности. Грујић никада ни о коме ништа ружно није рекао или написао, у свакоме је видео човека и у њему обресе људскости и благостања, а оптимизам којим је зрачио често је изражавао мишљу – „Добро ми је, а бољем се надам”. Своје вољене Србе називао је „народом кратког памћења”, јер су „лако заборављали и другима праштали лоше учињено”. Можда је баш зато Захтев за правном рехабилитацијом др Радослава Грујића покренут тек почетком 2013. године пред Вишим судом у Београду. Па ипак, њему је част већ неформално враћена додељивањем улице на Врачару, реализовањем епизоде посвећене његовом животу и делу у оквиру серијала *Заборављени умови Србије* Радио-телевизије Србије, као и репринтом његових најзначајних дела, од којих би посебно требало издвојити *Азбучник Српске православне цркве*. Надамо се да ће у догледно време др Радославу Грујићу бити подигнут споменик на једном од београдских тргова, који би непрестано подсећао пролазнике да је он прави узор који је потребан нашој деци и нама самима.

Извори и литература:

- Архив САНУ, Историјска збирка, рукописна заоставштина Р. Грујића
 Архив СПЦ, рукописна заоставштина Р. Грујића
 Архив Србије, фонд Универзитет у Београду
 Рукописно одељење Матице Српске, рукописна заоставштина Р. Грујића
 А. Д., Библиографија радова Радослава М. Грујића, *Старинар*, 5–6, Београд 1955.
 Видак Ж., Др Радослав Грујић (1878–1955), *Зборник за друшћивене науке*, 11, Нови Сад 1955.

- Грујић М. Р., *Айолоија српског народа у Хрватској и Славонији*, поговор написао Василије Крестић, Београд 1989.
- Грујић М. Р., *Ојкојаване Светих Арханђела код Призрена (ирелиминарни извештај)*, Скопље 1927.
- Грујић Р., *Азбучник Српске православне цркве*, Београд 1993.
- Грујић Р., *Айолоија српског народа у Хрватској и Славонији*, поговор написао Слободан Милеуснић, Загреб 2002.
- Грујић Р., *Политичко-верска активност Вајикана на Балкану кроз векове*, Београд 1998.
- Давидов Д., *Фрушкојорски манастири*, Београд 1992.
- Душанић С., Протојереј-ставрофор др Радослав Грујић професор универзитета у пензији, *Гласник САНУ*, 6, Београд 1955.
- Енциклопедија српске историографије*, Београд 1997.
- Јовановић В. Ж., Културно-просветна мисија Радослава Грујића у Скопљу 1920–1937, *Зборник Мајнице српске за историју*, 84, Нови Сад 2012.
- Кашић Д., Радослав М. Грујић (1877–1955), *Бојословље*, 1–2, Београд 1980.
- Костић М., Др Радослав Грујић: 29. јуни 1878. – 25. мај 1955, *Историјски часопис*, 6, Београд 1956.
- Медаковић Д., *Ефемерис – Efemeris*, I–V, Нови Сад 2007.
- Медаковић Д., Животни кругови Радослава М. Грујића, *Даница*, 7, Београд 2000.
- Медаковић Д., *Свети Јора фрушкојорска*, Нови Сад 2010.
- Милеуснић С., *Радослав Грујић – сведок времена*, Београд 2003.
- Милеуснић С., Сто писама Димитрија Руварца Радославу Грујићу, *Зборник радова са научној скупштини Браћа Руварац у српској историографији и култури*, Сремска Митровица 1997.
- Милеуснић С., Судбина ризнице манастира Гргетег, *Зборник Мајнице српске за ликовне уметности*, 24, Нови Сад 1988.
- Никић Љ., Библиографија радова др Радослава М. Грујића, *Зборник за друштвене науке*, 12, Нови Сад 1955.
- Радојчић С., Успомени Радослава М. Грујића, *Зборник за ликовне уметности Мајнице српске*, 5, Нови Сад 1969.
- Споменица Радослава Грујића, *Зборник за ликовне уметности*, 5, Нови Сад 1969.
- Стојановић А., Радослав Грујић о преносу моштију српских светитеља априла 1942. године из НДХ у окупирану Србију, *Токови историје*, 1, Београд 2012.
- Три сахране протојереја-ставрофора Радослава Грујића, *Календар Српске православне патријаршије*, Београд 1999.

Мр Миомир Гајаловић

Радослав Грујић почетком XX века
– у време када је писао *Српске школе*
– Извор Рукописно одељење Матице српске